

Рекомендації Кластеру з питань МТП

Відповідальний вихід гуманітарних партнерів із місць тимчасового проживання (МТП)

Вступ

Станом на 2025 рік гуманітарна архітектура в Україні зазнала суттєвих змін у зв'язку з переорієнтацією операційних пріоритетів та обмеженістю фінансових ресурсів. Ці зміни збігаються з масштабним скороченням фінансування, зокрема призупиненням гуманітарної підтримки з боку уряду Сполучених Штатів Америки та інших донорів.

У цьому контексті гуманітарні партнери, особливо в Західних та Центральних регіонах України, розпочали поступове згортання або репріоритезацію своїх програм. Деякі організації вже припинили свою діяльність, інші ж готуються до виходу з місць тимчасового проживання (МТП) у зв'язку зі зміною характеру переміщення населення та оновленими стратегічними пріоритетами в межах Плану гуманітарних потреб та реагування 2025 на основі оцінки потреб.

Щоб мінімізувати негативний вплив на внутрішньо переміщених осіб (ВПО) — серед яких багато людей з вразливими категоріями, зокрема літні люди та люди з інвалідністю — та забезпечити належну якість гуманітарного реагування, **вихід з місць тимчасового проживання має бути ретельно спланованим, скоординованим і з врахуванням питань захисту.** Цей документ підготовлено у співпраці з Провідними Партнерами Західно-Центрального хабу у межах територіального підходу координації CCCM (Area-Based Approach, ABA). У ньому викладено основні принципи, процедури та розподіл ролей для відповідального виходу з МТП з метою збереження безперервності послуг і дотримання гідності постраждалого населення. Попри те, що ці рекомендації розроблені насамперед для умов Західної та Центральної України, викладені принципи та підходи можуть бути адаптовані та застосовані для МТП по всій країні.

У деяких випадках вихід гуманітарних партнерів може призвести до закриття місць тимчасового проживання. У таких ситуаціях партнерам слід звертатися до рекомендацій «Сприяння пошуку рішень у місцях тимчасового проживання», які окреслюють ключові кроки для забезпечення безпечного, гідного та **сталого процесу закриття таких місць.**

Визначення та мета відповідального виходу з МТП

Відповідальний вихід — це заздалегідь сплановане, скоординоване та орієнтоване на захист населення припинення участі гуманітарної організації у підтримці місця тимчасового проживання. Його основна мета полягає у тому, щоб:

- Мінімізувати перебої у наданні послуг і зберегти наявні механізми взаємодії в громаді;
- Захистити права, гідність і безпеку переміщених осіб;
- Забезпечити передачу або продовження виконання ключових функцій;
- Сприяти переходу до довготривалих і сталих рішень.

Вихід гуманітарних організацій з МТП може відбуватись за різних операційний та контекстуальних обставин, зокрема:

- Припинення або відсутність продовження фінансування;
- Зміна стратегічних або географічних пріоритетів;
- Передача управління МТП державним органам;
- Інтеграція мешканців МТП у приймаючі громади;
- Закриття або консолідація МТП у межах державних рішень чи стратегій.

У кожному з таких випадків **необхідно застосовувати індивідуальний підхід до процесу виходу, водночас неухильно дотримуючись стандартів захисту та мінімізуючи негативний вплив на мешканців.**

Основні принципи

Відповідальний вихід гуманітарних партнерів з МТП повинен враховувати такі принципи:

- **Людинцентричний підхід:** у центрі уваги мають бути гідність, права та захист мешканців МТП. Необхідно залучати громаду до процесів ухвалення рішень, забезпечуючи врахування їхніх потреб і поглядів.
- **Плановість і поетапність:** уникати раптового або непередбаченого виходу. Слід розробити чіткий і реалістичний графік, який передбачає перехідні заходи та безперервність надання послуг — бажано за участі органів влади та місцевих надавачів послуг.
- **Скоординованість:** дії мають відповідати стратегіям кластеру CCCM і передбачати взаємодію з відповідними кластерами, органами влади та залученими сторонами на рівні МТП для забезпечення узгодженості та підзвітності.
- **Прозорість:** важливо своєчасно інформувати всі зацікавлені сторони — зокрема мешканців, адміністраторів МТП та представників влади — для зміцнення довіри та зменшення невизначеності.

- **Принцип «не зашкодь»:** запобігати перериванню послуг, ризикам захисту та вимушеним переміщенням. Необхідно заздалегідь виявляти та пом'якшувати потенційні негативні наслідки.

Передумови для виходу: Визначення правильного моменту

Партнери повинні здійснити вихід лише за умови виконання наступних мінімальних умов:

- **Зберігається надання ключових послуг:** послуги повинні бути передані спроможним надавачам послуг або поступово припинені з урахуванням планів на випадок непередбачених обставин.
- **Ризики захисту знижуються:** вразливі категорії населення повинні залишатися підключеними до систем підтримки, зберігаючи маршрути перенаправлення та знижуючи ризики.
- **Мешканці поінформовані та залучені:** громади повинні бути належним чином проконсультовані та завчасно повідомлені, особливо коли вихід пов'язаний з закриттям або переміщенням.
- **Залучені місцеві органи влади:** важлива координація з керівниками МТП та місцевими органами влади; угоди щодо передачі відповідальності повинні бути офіційно оформлені.
- **Консультація з кластером CCCM:** стратегії виходу мають бути переглянуті та затверджені кластером для забезпечення відповідності та інтеграції з більш широкими зусиллями з координації.

Визначення ролей та обов'язків

Успішний вихід вимагає чіткого розподілу ролей між гуманітарними партнерами, місцевими органами влади та механізмами координації. Зокрема:

- **Партнери, що працюють на рівні МТП,** відповідають за ініціацію процесу, проведення внутрішніх оцінок, комунікацію з мешканцями та забезпечення безпечного переходу до місцевих органів влади або інших відповідальних осіб залежно від наявних можливостей.
- **Місцеві органи влади або інші партнери** є ключовими зацікавленими сторонами у передачі управління, керівництва МТП або надання послуг, залежно від їхньої спроможності. Вони також відповідають за встановлення безперервного зв'язку з ВПО та забезпечення їхнього постійного доступу до основних послуг.
- **Кластер CCCM** сприяє координації, надає технічні консультації, здійснює посередництво між партнерами та інтегрує вихід партнерів у загальну координаційну стратегію на рівні територіальних громад або регіону. Кластер також проводить адвокаційну роботу серед акторів у сфері відновлення та розвитку, які після виходу гуманітарних партнерів можуть надати додаткову, більш сталу підтримку місцевим органам влади та керівнику МТП.

Процес планування виходу

Етап	Дії
Ініціювання	<ul style="list-style-type: none"> - Повідомити Кластер CCCM про намір вийти з МТП (бажано за 4-6 тижнів до запланованого виходу). - Провести внутрішній аналіз: причини, фінансування, кадрове забезпечення та часові рамки. - Визначити МТП, з яких планується вихід, та проаналізувати наявність інших присутніх акторів.
Оцінка	<ul style="list-style-type: none"> - Проаналізувати наявні послуги в МТП та наявні прогалини. - Провести оцінку захисту та вразливості. - Проаналізувати наміри мешканців і їхній доступ до сталих рішень. - Визначити альтернативних акторів або механізми перенаправлення.
Координація	<ul style="list-style-type: none"> - Налагодити взаємодію з кластером CCCM, кластерами з питань житла, захисту та охорони здоров'я, а також з обласними та місцевими органами влади. - За потреби спланувати виїзди на МТП та міжвідомчі координаційні зустрічі. - Визначити потенційних виконавців для передачі повноважень і чітко окреслити зони відповідальності.
Комунікація	<ul style="list-style-type: none"> - Підготувати доступні інформаційні повідомлення мешканцям МТП. - Надати чітке роз'яснення щодо термінів, причин виходу та подальших дій. - Підтримувати та відстежувати механізми двосторонньої комунікації (наприклад, скриньки для скарг, збори громади).
Перехід / Передача повноважень	<ul style="list-style-type: none"> - Залучити місцеві органи влади або визначених партнерів з CCCM/Захисту як ключових стейкхолдерів для подальшого управління, адміністрування місця проживання або надання послуг — залежно від їхніх повноважень та спроможності. - Забезпечити нарощування потенціалу там, де це необхідно. - Організувати початкові координаційні зустрічі з місцевими органами влади для окреслення рамок переходу, уточнення ролей і відповідальностей та погодження часових рамок. - Визначити відповідальних осіб у структурах влади за кожним напрямом (наприклад, управління місцем проживання, захист, водопостачання та санітарія), щоб забезпечити безперервність комунікації.
Вихід та моніторинг	<ul style="list-style-type: none"> - Завершити документацію (протоколи щодо передачі повноважень, мапування послуг, списки контактів). - За можливості, провести моніторинг після виходу або залучити місцевих партнерів для виявлення нових ризиків. - Надіслати оновлення до кластера CCCM та відповідних координаційних форумів.

Документація та обмін знаннями

Для забезпечення підзвітності, інституційного навчання та операційної безперервності партнерам настійно рекомендується документувати та ділитися важливою інформацією з кластером CCCM та відповідними зацікавленими сторонами до виходу. Це може включати:

- Оновлені профілі МТП та основні дані про населення
- Дані про наміри мешканців (наприклад, опитування про наміри, профілювання ВПО, профілі вразливості)
- Mapування послуг та аналіз прогалин
- Звіти щодо передачі повноважень, подальші дії або рекомендації
- Звіти з моніторингу або оцінки
- Список партнерів на місцях та контактних осіб
- Інструменти та шаблони, що використовуються: форми опитувань, внутрішні операційні процедури, повідомлення для мешканців
- Кейс-стаді: історії успіху, а також виклики на шляху та ключові уроки

Ця документація сприяє майбутньому плануванню, полегшує координацію між партнерами та підтримує прийняття рішень на основі доказів.

Заходи для зменшення ризиків

До виходу партнерам рекомендується:

- Виявити та позначити вразливих осіб або групи, які можуть бути залишені без підтримки або втратити доступ до послуг
- Забезпечити продовження або перенаправлення основних послуг (наприклад, медичні послуги, юридична допомога, реагування на гендерно зумовлене насильство, психосоціальна підтримка)
- Підтримувати надання точної і своєчасної інформації, щоб уникнути дезінформації та стресу серед мешканців
- Перенаправляти будь-які невирішені питання захисту до відповідних секторів або кластеру CCCM.

Роль кластеру CCCM у виході

- Організація координаційних зустрічей для підтримки планування та узгодження дій
- Посередництво у передачі повноважень між партнерами, місцевими органами влади та постачальниками послуг
- Надання аналізу на рівні МТП та технічних рекомендацій
- Перенаправлення критичних питань або невирішених ризиків на вищі координаційні платформи
- Забезпечення інтеграції виходів у ширші стратегії реагування на рівні територіальних громад

Кластер залишатиметься доступним для надання індивідуальної підтримки та забезпечення того, щоб процеси виходу відповідали принципам захисту, координації та сталості.

Додаток: Перелік кроків гуманітарних партнерів для виходу МТП

1. Підготовка до виходу

- ☐ Повідомити кластер CCCM про намір виходу з МТП (не менше ніж за 4–6 тижнів до виходу)
- ☐ Провести внутрішній огляд (фінансування, обсяг програми, кадрове забезпечення)
- ☐ Координувати дії з місцевими органами влади та обласними адміністраціями
- ☐ Оцінити мапування послуг на рівні МТП та визначити прогалини
- ☐ Провести оцінку ризиків захисту
- ☐ Оновити контактні особи громади та структури управління

2. Комунікація та координація

- ☐ Повідомити мешканців МТП чіткими повідомленнями
- ☐ Поділитися термінами виходу, причинами та варіантами після виходу
- ☐ Забезпечити функціонування каналів зворотного зв'язку та скарг від громади
- ☐ Координувати дії з іншими акторами щодо потенційної передачі повноважень

3. Передача повноважень / Закриття

- ☐ Передати документацію (дані про МТП, оцінки, перенаправлення)
- ☐ Провести спільні виїзди на місце або координаційні зустрічі
- ☐ Провести тренінги для місцевих партнерів з розвитку спроможності
- ☐ Зняти брендинг/логотипи лише після узгодження з кластером CCCM
- ☐ Подати фінальне оновлення/звіт до кластеру CCCM (за бажанням)